

ที่ สศ 0001/ 1045

สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

128 อาคารพญาไทพลาซ่า ถนนพญาไท กทม. 10400

28 พฤษภาคม 2551

เรื่อง ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กราบเรียน นายกรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่อง การคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

ด้วยสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาในการใช้สิทธิเรียกร้องการเยียวยาความเสียหายในเชิงทรัพย์สิน ทั้งในกระบวนการยุติธรรมและการขอรับค่าตอบแทนจากรัฐ เนื่องจากสิทธิเรียกร้องทางแพ่งของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาเป็นสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ และเป็นภารกิจของรัฐที่จะต้องจัดระบบการอำนวยความสะดวกให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนที่เกี่ยวข้อง และเพื่อสร้างความเป็นธรรมในทางสังคมให้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงได้มอบหมายให้คณะทำงานด้านการยุติธรรม สิทธิมนุษยชน และธรรมาภิบาล ดำเนินการศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจัง

ดังนั้น คณะทำงานด้านการยุติธรรม สิทธิมนุษยชนและธรรมาภิบาล ได้ดำเนินโครงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา โดยได้มีการดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมถึงการเก็บข้อมูลจากศาล หน่วยงานของรัฐ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา รวมทั้งการจัดประชุมระดมความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้มาประกอบในการประมวลเป็นความเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณา เพื่อกำหนดเป็นนโยบายหรือมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบโดยตรงดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

/ สภาที่ปรึกษา...

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในคราวการประชุมครั้งที่ 8/2551 เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 24 เมษายน 2551 ได้พิจารณารายงานผลการศึกษาดังกล่าว และมีมติให้เสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี เรื่อง การคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา โดยมีสาระสำคัญประกอบด้วย การแก้ไขปัญหาในลักษณะบูรณาการ และการแก้ไขปัญหาทั้งในระยะเร่งด่วนและในระยะต่อไป โดยมีรายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหากผลการพิจารณาเป็นประการใด ขอได้โปรดแจ้งให้ทราบในโอกาสแรกด้วย จะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(นายโคทม อารียา)

ประธานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักกิจการสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

โทร. 0-2612-6965, 0-2612-9222 ต่อ 227

โทรสาร 0-2612-9179-80

สรุปสำหรับผู้บริหาร
ความเห็นและข้อเสนอแนะ
ของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
เรื่อง การคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหาย
ของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา เนื่องจากสิทธิในการได้รับการเยียวยาของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาเป็นสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ และถือเป็นภารกิจของรัฐที่ต้องจัดระบบอำนวยความสะดวกให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถแก้ไขความเดือดร้อนของประชาชนที่เกี่ยวข้อง และเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคมให้เกิดขึ้นได้โดยรวดเร็ว จึงได้มอบหมายให้คณะทำงานด้านการยุติธรรม สิทธิมนุษยชน และธรรมาภิบาล ทำการศึกษาติดตามผลที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ตลอดจนศึกษาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการใช้สิทธิดังกล่าว

คณะทำงานฯ ได้ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ เอกสาร บทความและผลงานวิจัย และได้จัดประชุมระดมความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วมจากประชาชนและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ในระดับภูมิภาค ๔ แห่ง และประชุมใหญ่ระดมความคิดเห็นที่กรุงเทพมหานครอีกหนึ่งครั้ง ทำให้ได้ข้อมูลและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการนำมาประมวลเป็นความเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาใช้ประโยชน์ในการกำหนดเป็นนโยบาย แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายหรือมอบหมายให้หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการต่อไป

๑. ความเป็นมา

ในสังคมปัจจุบันเมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น หน้าที่ในการดำเนินคดีโดยหลักแล้วตกอยู่แก่รัฐซึ่งรัฐจำเป็นต้องหาดุลยภาพระหว่างการจัดการกับอาชญากรรมด้วยการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษอย่างมีประสิทธิภาพ และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลมิให้ถูกล่วงละเมิดจากการกระทำอันมิชอบของเจ้าพนักงาน ส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมทาง

อาญาในสมัยใหม่นอกจากจะมุ่งเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษแล้วก็ยังได้ให้ความสำคัญกับการสร้างหลักประกันแก่สิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งรวมถึงการให้ความคุ้มครองต่อผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาด้วยเช่นเดียวกัน

การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายได้รับการพิจารณาอย่างชัดเจนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๔๐ โดยให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาเนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญาของบุคคลอื่นย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐเพื่อให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ และต่อมา มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะร้องขอในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เพื่อให้ศาลบังคับให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนได้

สำหรับบุคคลที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาคดี หากศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่มีความผิด จำเลยก็มีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามสมควร ตลอดจนได้รับสิทธิที่เสียไป เพราะการนั้นกลับคืนเช่นกัน

แม้ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๔๐ จะได้ถูกยกเลิกไปแล้ว แต่สิทธิในการได้รับการเยียวยาของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ก็ยังคงได้รับการรับรองไว้ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ ในส่วนที่ ๔ ว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา ๔๐ (๕) กล่าวคือ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ

เนื่องจากสิทธิเรียกร้องทางแพ่งของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาเป็นสิทธิได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ และเป็นภารกิจของรัฐที่ต้องจัดระบบอำนวยความสะดวกให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถแก้ไขความเดือดร้อนของประชาชนที่เกี่ยวข้อง และเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคมให้เกิดขึ้นได้โดยรวดเร็ว จึงเป็นการสมควรที่จะต้องทำการศึกษาติดตามผลที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ตลอดจนศึกษาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการใช้สิทธิดังกล่าว

๒. การดำเนินงาน

คณะทำงานด้านการยุติธรรม สิทธิมนุษยชนและธรรมาภิบาล ได้ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ เอกสารบทความและผลงานวิจัย และได้จัดประชุมระดมความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วมจากประชาชนและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ในระดับภูมิภาค ๔ แห่ง ได้แก่ ภาคเหนือ ที่จังหวัดลำปาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่จังหวัดนครราชสีมา

ภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่จังหวัดชลบุรี และภาคใต้ที่จังหวัดสงขลา และประชุมใหญ่ระดมความเห็นที่กรุงเทพมหานครอีกครั้ง โดยได้รับความร่วมมืออย่างดีเยี่ยมจาก รองปลัดกระทรวงยุติธรรม (นายชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ) ร่วมเป็นวิทยากรในการระดมความเห็นในส่วนภูมิภาคทุกครั้ง และอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (นางสุวนา สุวรรณจุฑะ) ร่วมเป็นวิทยากรในการประชุมใหญ่ที่กรุงเทพมหานคร

ในการศึกษาครั้งนี้ มุ่งหมายที่จะทำการศึกษานโยบายเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาเฉพาะในเชิงทรัพย์สิน และแนวทางในการใช้สิทธิเรียกร้องระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องและการขอรับค่าตอบแทนจากรัฐ โดยศึกษาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริงทั้งที่เกี่ยวข้องกับหลักการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๔๐ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ และกฎหมายอื่นๆ เพื่อให้ทราบแนวความคิดตามกฎหมายไทย ตลอดจนสภาพปัญหาและอุปสรรคในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา และศึกษากฎหมายต่างประเทศที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับความเยียวยาความเสียหายของบุคคลดังกล่าว เพื่อนำมาประมวลเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาในเชิงบริหารงานยุติธรรมทางอาญา และการพัฒนากฎหมายอย่างบูรณาการ โดยจัดทำเป็นความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๓. สารสำคัญและข้อวิเคราะห์

จากผลการดำเนินงานและการศึกษาด้วยวิธีการต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว สามารถสรุปสารสำคัญได้ดังนี้

๓.๑ แนวคิดการเยียวยาต่อผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

(๑) การเยียวยาผู้เสียหาย

เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นในประเทศ จนทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ถือว่า รัฐบกพร่องที่จะปกป้องประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม จึงมีข้อผูกมัดที่จะชดเชยความเสียหายแก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ดังนั้น แนวคิดในการเยียวยาให้กับผู้เสียหายจึงเป็นแนวคิดของรัฐสวัสดิการ หรือ หลักการสงเคราะห์โดยรัฐ ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้รัฐต้องเยียวยาแก่ผู้เสียหายเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่า บุคคลที่เป็นผู้เสียหายได้รับความเสียหายอันเกิด

จากการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะถูกลงโทษหรือไม่หรือจะพบตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม โดยอาจมีการกำหนดถึงความรับผิดชอบของรัฐในการจ่ายเงินช่วยเหลือเฉพาะความผิดบางประเภท และรัฐอาจอ้างเหตุที่จะยกเว้นความรับผิดชอบในเงินจำนวนดังกล่าวได้หากผู้เสียหายมีส่วนในการกระทำความผิดเช่นนั้นด้วย

(๒) การเยียวยาจำเลย

ในกรณีของจำเลย ซึ่งได้รับความเสียหายจากการดำเนินคดีอาญาโดยกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด (Miscarriage of Justice) โดยการเยียวยาแก่จำเลยในคดีอาญาโดยรัฐนั้น เป็นกรณีการชดใช้ความเสียหายแก่บุคคลผู้บริสุทธิ์ที่ถูกดำเนินคดีอาญา เนื่องจากความผิดพลาดหรือความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือของเจ้าหน้าที่รัฐ ดังนั้นผู้ที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อกรณีดังกล่าวคือรัฐนั่นเอง โดยรัฐต้องจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตลอดจนบรรดาลิทธิที่เสียไปเพราะการนั้นคืน กล่าวคือ ความรับผิดชอบเยียวยาความเสียหายแก่จำเลยในคดีอาญาโดยรัฐนั้นจะอยู่ในรูปแบบของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามหลักกฎหมายแพ่ง ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้รัฐต้องเยียวยาชดใช้ตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงและเป็นการชดเชยวิถีชีวิตที่ต้องเสียไป (Repair Spoiled Lives) จากการถูกจำคุกในระหว่างการพิจารณาคดี โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อเรียกความเชื่อมั่นของสังคม (Public Confidence) ที่เสียไปเนื่องจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดให้กลับคืนมาเช่นเดิม นอกจากนี้ยังถือเป็นการบังคับให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเป็นไปด้วยความรอบคอบ และความระมัดระวังมากยิ่งขึ้นซึ่งการเยียวยาในลักษณะนี้ย่อมมีความแตกต่างกับการเยียวยาแก่ผู้เสียหายดังที่ได้พิจารณาข้างต้น

๓.๒ บุคคลที่กฎหมายพึงให้การคุ้มครองนั้น ในปัจจุบันกฎหมายของประเทศไทยให้การคุ้มครองประชาชนทุกคนในประเทศ รวมถึงตลอดถึงคนต่างชาติที่เข้ามาในประเทศอย่างถูกกฎหมาย ซึ่งแม้จะส่งผลดีต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยในเวทีโลกในด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองดังกล่าวนี้ย่อมทำให้รัฐใช้งบประมาณที่สูงขึ้นด้วย

๓.๓ ในบางกรณีที่ทางคณะกรรมการได้พิจารณาอนุมัติจ่ายค่าตอบแทนให้แล้ว กลับพบว่า รัฐขาดแคลนงบประมาณในการจ่ายค่าตอบแทนดังกล่าวให้ โดยจะเห็นได้จากสถิติข้อมูลของสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๕ - ๒๕๕๐ ณ วันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๐ ซึ่งมียอดค้างจ่ายในกรณีของผู้เสียหายกว่า ๑๓๔ ล้านบาท และยอดค้างจ่ายในกรณีของจำเลยประมาณ ๖๑ ล้านบาท ทำให้อาจเกิดปัญหากับผู้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ที่มีความจำเป็นเร่งด่วน

๓.๔ ความล่าช้าในกระบวนการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญานั้น เกิดขึ้นจากการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการ เนื่องจาก ในส่วนของผู้เสียหายต้องอาศัยข้อมูลจากเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งอาจไม่ได้แสวงหาพยานหลักฐานเหล่านี้มาแต่ต้น และในส่วนของจำเลยซึ่งต้องอาศัยคำพิพากษาของศาล แต่คำพิพากษาของศาลในบางครั้งมักวินิจฉัยไปในทำนองว่า ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย โดยไม่ได้วินิจฉัยให้ชัดเจนว่า จำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จริงหรือไม่ ดังนั้น การพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนของคณะกรรมการจึงต้องอาศัยระยะเวลาในการพิจารณา ทำให้การได้รับความช่วยเหลือเยียวยาไม่เป็นไปอย่างทันต่อสถานการณ์และความจำเป็น

๓.๕ เนื่องจากสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากรัฐ หรือได้รับค่าสินไหมทดแทนจากรัฐ ถือเป็นสิทธิในทางกฎหมาย (Legal Right) ที่จำต้องแจ้งให้บุคคลได้รับทราบถึงสิทธิในการเรียกร้อง ซึ่งในหลายกรณีผู้เสียหายและจำเลยไม่เคยรับทราบว่าตนมีสิทธิดังกล่าว ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ภายในกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดได้ทัน และไม่อาจใช้สิทธิดังกล่าวได้

๓.๖ การลดความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม ถือเป็น การแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด กล่าวคือ การป้องกันมิให้เกิดอาชญากรรมขึ้น และเมื่อเกิดอาชญากรรมขึ้นแล้ว ต้องหาตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาดำเนินคดีให้ได้ ซึ่งต้องมีกระบวนการเพื่อป้องกันมิให้ผู้บริสุทธิ์ต้องถูกดำเนินคดี อันจะสมตามความมุ่งหมายของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญในท้ายที่สุด

๔. ความเห็นและข้อเสนอแนะ

ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่อง การคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา แบ่งได้เป็นสองประการ คือ การแก้ไขปัญหาลักษณะบูรณาการ และ การแก้ไขปัญหาลักษณะเร่งด่วน และในระยะต่อไปดังนี้

๔.๑ การแก้ไขปัญหาลักษณะบูรณาการ

๔.๑.๑ แนวคิดในการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลย

โดยเหตุที่แนวคิดของการเยียวยาโดยรัฐของทั้งสองกรณีมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ การเยียวยาแก่ผู้เสียหายเป็นไปตามแนวคิดของหลักการสงเคราะห์ และ การเยียวยาแก่จำเลยในคดีอาญาอยู่ในรูปแบบของการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ดังนั้น การเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยนั้น ควรแยกออกเป็นสองพระราชบัญญัติ กล่าวคือ พระราชบัญญัติเยียวยาผู้เสียหายฉบับหนึ่ง และพระราชบัญญัติเยียวยาจำเลยอีกฉบับหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการแบ่งประเภทตลอดจนแนวคิดในการให้การเยียวยาเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติงาน

๔.๑.๒ การกำหนดเงื่อนไขในการเยียวยา

การกำหนดเงื่อนไขในการเยียวยาอาจใช้รูปแบบการกำหนดรายละเอียดที่แน่นอนในลักษณะตาราง (Victim Compensation Table) โดยถ้าเป็นความเสียหายเล็กน้อย เช่น การบาดเจ็บที่อาจรักษาหายได้ อาจกำหนดให้เป็นดุลยพินิจของคณะกรรมการในการกำหนดค่าทดแทนในลักษณะยืดหยุ่น (Floated rate) ในขณะที่ความเสียหายร้ายแรง เช่น เสียชีวิตหรืออวัยวะสำคัญ ก็กำหนดให้ค่าทดแทนในลักษณะตายตัว (Fixed rate) ทั้งนี้ เพื่อเป็นการจำกัดดุลยพินิจของคณะกรรมการให้มีอยู่เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้เกิดความชัดเจน และเป็นธรรม

๔.๑.๓ การเยียวยาโดยรูปแบบอื่นนอกจากตัวเงิน

สิ่งที่รัฐต้องคำนึงในการช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญานั้น คือ การทำให้บุคคลดังกล่าวสามารถกลับไปสู่ฐานะที่ใกล้เคียงกับที่เป็นอยู่เดิมให้มากที่สุด ซึ่งหมายความรวมถึง การเยียวยาในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น การฟื้นฟูสภาพจิตใจ ร่างกาย ตลอดจนการฝึกอาชีพ เป็นต้น ทั้งนี้ อาจบัญญัติกฎหมายขึ้นอีกฉบับหนึ่งต่างหาก และกำหนดให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่มีไซ้สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายเป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๔.๑.๔ การจัดตั้งกองทุนในการเยียวยา

รัฐควรเร่งทำการศึกษ เพื่อสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนสำหรับการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาโดยเฉพาะ ในลักษณะเดียวกับ กองทุนประกันสังคม หรือ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ เพื่อเป็นการลดภาระทางงบประมาณที่รัฐต้องจัดสรรให้ดังเช่นในปัจจุบัน

โดยที่มาของเงินกองทุนดังกล่าวอาจได้มาจากเงินค่าปรับของผู้กระทำความผิด และเมื่อผู้เสียหายได้รับเงินช่วยเหลือแล้ว รัฐจะเข้ารับช่วงสิทธิ (Subrogate) ของผู้เสียหายในอันที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากบุคคลผู้กระทำความผิดอาญาในจำนวนเงินเท่ากับที่ได้ชดใช้ไป

๔.๑.๕ การสร้างระบบป้องกันสิทธิของประชาชน

หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทุกหน่วยงานควรตระหนักร่วมกันว่า การป้องกันสิทธิของประชาชนเป็นหนทางที่ดีที่สุด โดยในส่วนของผู้เสียหาย กระทรวงยุติธรรมควรเป็นหน่วยงานหลักในการทำสถิติอาชญากรรม เพื่อหาแนวทางป้องกันและแก้ไขอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนั้นควรให้สังคมและชุมชนเข้ามามีส่วนในการป้องกันอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นด้วย และในด้านของจำเลยนั้น อาจกำหนดกระบวนการที่ให้พนักงานอัยการเข้ามาดูแลตรวจสอบสำนวนตั้งแต่ในชั้นต้นเพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้

๔.๑.๖ การสร้างกลไกทางกฎหมายรูปแบบอื่น

ประเทศไทยควรสร้างกลไกทางกฎหมายในการใช้กระบวนการทางเลือกในคดีอาญา (Alternative Dispute Resolution in Criminal Case) เช่น การเจรจาไกล่เกลี่ยระหว่างผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ซึ่งจะเป็นการทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาที่เหมาะสม รวดเร็ว และทำให้ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างสมานฉันท์อีกด้วย

๔.๒ การแก้ไขปัญหาในระยะเร่งด่วน และในระยะต่อไป

๔.๒.๑ การแก้ไขปัญหาในระยะเร่งด่วน

ก. การใช้สิทธิอุทธรณ์

การใช้สิทธิในการอุทธรณ์นั้น ควรให้ผู้ประสงค์จะยื่นอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้ยื่นต่อศาลจังหวัดที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาจะเป็นการขจัดปัญหาเรื่องระยะเวลาที่ถูกจำกัดไว้ได้

ข. ระยะเวลาการยื่นคำร้อง

ในเรื่องระยะเวลาการยื่นคำร้องที่กฎหมายกำหนดให้ยื่นคำร้องภายในหนึ่งปีนับแต่ผู้เสียหายรู้ถึงการกระทำความผิด ต้องตีความในลักษณะที่เป็นคุณกับผู้เสียหาย กล่าวคือ การรับรู้ของผู้เสียหายให้หมายความรวมถึง การรับรู้ของผู้ปกครองหรือผู้ดูแลผู้เสียหายอยู่ด้วย

ค. การรับรู้สิทธิของผู้เสียหายและจำเลย

(๑) ควรเร่งให้มีการประชาสัมพันธ์สิทธิของประชาชนที่กฎหมายให้การคุ้มครอง โดยกระทรวงยุติธรรม ควรเป็นหน่วยงานหลักในการประชาสัมพันธ์ ส่วนหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมอื่นนั้นก็อาจเป็นส่วนเสริมให้การประชาสัมพันธ์ข้อมูลมีประสิทธิภาพมากขึ้น

(๒) เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจถือเป็นเจ้าพนักงานของรัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้เสียหายมากที่สุด ดังนั้น ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้มีขั้นตอนการแจ้งสิทธิในการได้รับการเยียวยาของผู้เสียหายในขั้นของการรับคำร้องทุกข์หรือสอบปากคำผู้เสียหายด้วย

๔.๒.๒ การแก้ไขปัญหาในระยะต่อไป

ก. ความล่าช้าในการเยียวยา

(๑) กรณีของผู้เสียหาย ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่รับคำร้องทุกข์จากผู้เสียหาย ต้องสอบสวนและจัดทำรายงานความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับด้วย เนื่องจากเจ้าพนักงานตำรวจนั้นมีหน้าที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานในการทำสำนวนคดีอยู่แล้ว

(๒) สำหรับกรณีของจำเลย ควรกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลในการออกคำสั่งให้มีการคัดสำเนาคำพิพากษาศาลชั้นต้นถึงที่สุดได้ทันที โดยอาจออกเป็นประกาศของประธานศาลฎีกา

(๓) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ชื่อว่า Electronic Monitoring (EM) ซึ่งเป็นระบบติดตามตัวผู้ต้องหาที่ปฏิบัติกันอยู่ในต่างประเทศเข้ามาใช้ในการควบคุมจำเลยโดยที่จำเลยไม่ต้องถูกคุมขังอยู่ในคุก

ข. ฐานความผิดที่กฎหมายควรให้ความคุ้มครอง

ความผิดที่เกิดจากยานพาหนะหรือการจราจรนั้นไม่ควรให้การคุ้มครองเพราะความผิดดังกล่าวผู้เสียหายอาจได้รับการช่วยเหลือจากระบบประกันภัยได้ เว้นเสียแต่ว่ามุ่งหมายจะใช้ยานพาหนะในการกระทำความผิด ดังนั้นในประเด็นนี้สมควรที่จะตัดความผิดดังกล่าวออกไป

ค. บุคคลที่กฎหมายควรให้การคุ้มครอง

ปัญหาเรื่องบุคคลที่กฎหมายควรคุ้มครองนั้น ประเทศไทยควรใช้หลักดินแดน กล่าวคือ จะให้ความคุ้มครองเฉพาะกับคนต่างชาติที่ประเทศของคนชาตินั้นมีความตกลงกับรัฐบาลไทยที่จะให้ความคุ้มครองกับคนไทย ซึ่งจะเป็นการผลักดันให้ประเทศอื่นๆ ให้ความคุ้มครองแก่คนไทย เช่นเดียวกับที่ประเทศไทยให้การคุ้มครองเช่นกัน

*****